

Sotilastiedustelua koskevan lainsäädännön valmistelu; lainsäädäntöhankkeen asettaminen

Asettaminen

Puolustusministeriö on tänään asettanut hankkeen, jonka tehtävänä on valmistella ehdotus sotilastiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi.

Toimikausi

1.10.2015 - 31.12.2016

Tausta

Tiedustelua koskevan lainsäädännön kehittämistarpeita arvioinut työryhmä

Puolustusministeriö asetti 13.12.2013 työryhmän kehittämään lainsäädäntöä turvallisuusviranomaisten tiedonhankintakyvyn parantamiseksi. Tavoitteena oli selvittää turvallisuusviranomaisten tiedonhankintaa koskevat toimintaedellytykset erityisesti kyber-toimintaympäristön kautta Suomeen kohdistuvat uhkat huomioon ottaen sekä tiedonhankintaa koskevat nykyiset toimivaltuudet ja niiden kehittämistarpeet.

Työryhmä luovutti mietintönsä puolustusministeriölle 14.1.2015 (Suomalaisen tiedustelulainsäädännön suuntaviivoja. Tiedonhankintalaki työryhmän mietintö). Mietinnössä arvioidaan tiedustelua koskevan lainsäädännön kehittämistarpeita.

Kansallisesta turvallisuudesta vastaavat viranomaiset harjoittavat lakisäätteisten tehtäviensä hoitamisen edellyttämää tiedustelua.

Sotilastiedustelu on keskeinen osa Suomen puolustusvalmiutta. Sotilastiedustelun tehtävänä on seurata turvallisuusympäristön kehitystä ja tuottaa tietoa vallitsevasta tilanteesta ylimmän turvallisuuspoliittisen johdon ja sotilaallisen päätöksenteon tueksi. Tehtävänä on antaa ennakkovaroitus maahan kohdistuvasta sotilaallisesta uhkasta ja tukea muita viranomaisia. Lisäksi sotilastiedustelu tukee kriisinhallintaoperaatioihin liittyvää päätöksentekoa sekä suomalaisten kriisinhallintajoukkojen toimintaa ja omasuojaa.

Työryhmä esitti, että tiedustelua koskevan säädösperustan luomiseksi käynnistettäisiin yksi tai useampia lainsäädäntöhankkeita, jotka voitaisiin valmistella toimialakohtaisesti. Tulisi myös harkita esimerkiksi parlamentaarista tai muuta poliittisessa ohjauksessa tapahtuvaa valmistelua.

Mietinnöstä järjestettiin lausuntokierros. Lausunnoista laadittu yhteenveto on julkaistu 30.6.2015. Lausunnonantajat kannattivat pääsääntöisesti tiedustelua koskevan lainsäädännön kehittämistä.

Hallitusohjelma

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelman mukaan kasvavat riskit ja uudet uhat edellyttävät koko yhteiskunnalta uudenlaista valmiutta ja varautumista. Hallitus vahvistaa kokonaisturvallisuusajattelua kansallisesti, EU:ssa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Tämä koskee erityisesti uusien ja laaja-alaisten uhkien kuten hybridivaikuttamisen, kyberhyökkäysten ja terrorismin torjuntaa. Hallitus vahvistaa ulkoisen turvallisuuden sisäisiä edellytyksiä. Hallitus esittää säädösperustaa ulkomaantiedustelulle ja tietoliiken-

1.10.2015

Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö

netiedustelulle. Niiden valmistelun yhteydessä kiinnitetään huomiota perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.

Hallituksen linjaus

Nyt asetettavaa hanketta on käsitelty hallituksen strategiakokouksessa 20.8.2015. Kokouksessa päätettiin, että sisäministeriö johtaa siviilitiedustelua koskevaa hanketta, puolustusministeriö sotilastiedustelua koskevaa ja oikeusministeriö perustuslain mahdollista muuttamista koskevaa hanketta. Kukin hanke on erillinen, mutta niitä valmistellaan kiinteässä yhteistyössä. Käytännössä hankkeet aloitetaan, kun asetetaan kolme valmistelevaa ryhmää.

Tavoitteet

Hankkeen keskeisin tavoite on kansallisen turvallisuuden parantaminen.

Tavoitteena on valmistella sotilastiedustelua koskevat keskeiset säännökset. Lisäksi tavoitteena on ajanmukaistaa puolustusvoimien viranomaisten tiedustelua koskevat toimivaltuudet.

Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Perustuslain 119 §:n mukaan valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on säädettävä lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä. Tavoitteena on, että lain alaan kuuluvista asioista olisi ainakin perussäännökset lain tasolla.

Valmisteltavien säännösten perustuslainmukaisuutta tarkastellaan huolellisesti. Keskeistä valmistelun kannalta on erityisesti perustuslain 10 §, jonka mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton. Lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Lailla voidaan säätää lisäksi välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeudenkäynnissä ja turvallisuustarkastuksessa sekä vapaudenmenetyksen aikana.

Tavoitteena on parantaa puolustusvoimien tiedonhankintaa puolustusvoimien tehtäviin liittyvistä vakavista kansainvälisistä uhista siten, että puolustusvoimilla olisi toimivaltuudet ulkomaan henkilötiedusteluun ja tietojärjestelmätiedusteluun sekä tietoliikennetiedusteluun. Valmistelu voidaan tarvittaessa toteuttaa myös vaiheittain ottaen huomioon perustuslaista nykyisin johtuvat mahdolliset rajoitukset.

Yrityksiä ei velvoitettaisi asentamaan palveluihinsa takaportteja tai luovuttamaan viranomaisille salausavaimia.

Tehtävä

Hankkeen tehtävänä on valmistella ehdotus sotilastiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi eli säännökset muun muassa puolustusvoimien tiedustelun tarkoituksesta, toimivaltaisista viranomaisista sekä niiden tehtävistä ja toimivaltuuksista, ohjauksesta ja valvonnasta, tietojen käsittelystä ja rekisteröinnistä sekä viranomaisten yhteistyöstä. Ehdotus on laadittava hallituksen esityksen muotoon.

Sotilastiedustelua ja samanaikaisesti sisäministeriössä valmisteltavana olevien siviilitiedustelua koskevien säännösten tulee olla keskenään yhteen sovitettuja.

1.10.2015

Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö

Hankkeessa otetaan huomioon tiedonhankintalakyöryhmän mietintö ja siitä saatu lausuntopalaute.

Valmistelun etenemisestä annetaan tietoja asianomaisille ministerivaliokunnille ja eduskunnan valiokunnille ja eduskuntaryhmille.

Organisointi

Yhteistyö muiden lainsäädäntöhankkeiden kanssa ja sidosryhmien kuuleminen

Hanke pyritään toteuttamaan mahdollisimman pitkälle samassa aikataulussa sisäministeriön tiedustelua koskevan lainsäädäntöhankkeen kanssa. Puolustusministeriön, sisäministeriön ja oikeusministeriön asettamien hankkeiden puheenjohtajistot koordinoivat hankkeiden työtä.

Tavoitteena on vuorovaikutteinen lainvalmisteluprosessi eri sidosryhmien kanssa. Hankkeen aikana kuullaan ainakin ylimpiä laillisuusvalvojia, tietosuojavaltuutettua ja keskeisiä tahoja, joiden toimintaan lainsäädännöllä tulee olemaan vaikutuksia.

Työryhmän kokoonpano

Työryhmään nimetään lainvalmistelun kannalta keskeiset tahot. Puolustusministeriön ja sisäministeriön työryhmät voivat tarvittaessa järjestää yhteisiä kokouksia.

Valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja Suojelupoliisi ovat nimenneet yhteyshenkilöt, jotka voidaan kutsua asiantuntijoiksi työryhmän kokouksiin käsiteltävistä asiakokonaisuuksista riippuen.

Työryhmä voi asettaa tarpeen mukaan esitykseen sisältyvien erityisasiantuntemusta vaativien asioiden valmistelemiseksi alatyöryhmiä, jotka raportoivat työstään päätyöryhmälle. Tällaisia osuuksia voi sisältyä esimerkiksi tiedustelun teknisiin toteuttamistapoihin. Alatyöryhmien puheenjohtajina voivat toimia päätyöryhmän puheenjohtaja, varapuheenjohtaja, jäsenet, varajäsenet tai asiantuntijat.

Puheenjohtaja

hallitusneuvos, lainsäädäntöjohtajana Hanna Nordström, puolustusministeriö

Varapuheenjohtaja

yksikön johtaja Timo Junttila, puolustusministeriö

Jäsenet (suluissa henkilökohtaiset varajäsenet)

oikeudellinen neuvonantaja Minna Hulkkonen, tasavallan presidentin kanslia

valtioneuvoston turvallisuusjohtaja Jari Ylitalo, valtioneuvoston kanslia

(turvallisuuspäällikkö Marko Lavikkala, valtioneuvoston kanslia)

1.10.2015

Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö

ulkoasiainneuvos Marja Lehto, ulkoasiainministeriö
lainsäädäntöneuvos Liisa Vanhala, oikeusministeriö

lainsäädäntöneuvos Timo Kerttula, sisäministeriö
(ylitarkastaja Jarkko Nieminen, sisäministeriö)

tiedustelupäällikkö Harri Ohra-aho, pääesikunta
(eversti Martti J. Kari, pääesikunta)

puolustusvoimien asessori Tuija Sundberg, pääesikunta
(apulaisosastopäällikkö Christel Hägglund, pääesikunta)

Pysyvät asiantuntijat

asiantuntija Mika Susi, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
OTT, kansainvälisen oikeuden dosentti Jarna Petman, Helsingin yliopisto
yksikönpäällikkö Mikko Kinnunen, ulkoasiainministeriö
ylijohtaja Juhapekka Ristola, liikenne- ja viestintäministeriö
apulaispäällikkö Olli Kolstela, Suojelupoliisi
everstiluutnantti Pekka Turunen, pääesikunta
KTM Teemu Karnio, puolustusvoimat

Sihteerit

vanhempi hallitussihteeri Minnamaria Nurminen, puolustusministeriö
hallitussihteeri Kostu Honkanen, puolustusministeriö
hallitussihteeri Teija Pellikainen, puolustusministeriö
sotilaslakimies Terhi Vira-Klockars, pääesikunta
sotilaslakimies Juho Melaluoto, pääesikunta

Työryhmän jäsenistä 55 prosenttia on naisia ja 45 prosenttia miehiä. Jäsenten osalta työryhmän kokoonpano täyttää naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain 4 a §:n (232/2005) kiintiösäännöksen vaatimuksen, jonka mukaan toimielimessä on oltava vähintään 40 prosenttia sekä naisia että miehiä.

Työryhmän varajäsenistä miehiä on 75 prosenttia ja naisia 25 prosenttia. Varajäsenten osalta kiintiösäännös ei toteutuisi. Käsiteltävänä on erityisala, jonka asiantuntijat ovat suurelta osin miehiä.

Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö

1.10.2015

Kustannukset ja rahoitus

Hanke toteutetaan virkatyönä eikä kokouspalkkioita makseta. Kukin organisaatio vastaa edustajiensa matka- ja muista kuluista.

Työryhmän kokouskustannukset hyväksyy työryhmän puheenjohtaja ja ne maksetaan puolustusministeriön toimintamomenteilta 27.01.01. Hankkeessa ei voida tehdä sitovia tilauksia eikä muita sopimuksia ilman puolustusministeriön hyväksymistä.

Julkaisujen painosmäärät, ulkoasu ja jakelu selvitetään etukäteen puolustusministeriön kanssa.

Yhteyshenkilöt

hallitusneuvos, lainsäädäntöjohtajana Hanna Nordström, puolustusministeriö, puh. 0295 140600, hanna.nordstrom@defmin.fi

viestintäjohtaja Max Arhippainen, puolustusministeriö, puh. 0295 140120, max.arhippainen@defmin.fi

vanhempi hallitussihteeri Minnamaria Nurminen, puolustusministeriö, puh 0295 140602, minnamaria.nurminen@defmin.fi

Puolustusministeri

Jussi Niinistö

Kansliapäällikkö

Arto Rätty

1.10.2015

Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö

- Jakelu erityisavustajat
työryhmän puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja
jäsenet
pysyvät asiantuntijat ja yhteyshenkilöt
sihteerit
- Tiedoksi eduskunta
tasavallan presidentin kanslia
ministeriöt
valtioneuvoston oikeuskansleri
eduskunnan oikeusasiamies
korkein oikeus
korkein hallinto-oikeus
tietosuojavaltuutettu
Suojelupoliisi
pääesikunta
Elinkeinoelämän keskusliitto EK
puolustusministeriö
- toimintayksiköt